

ZDIEĽANIE ÚDAJOV ZA ODPLATU A DÁTOVÝ ALTRUIZMUS DATA SHARING FOR COMPENSATION AND DATA ALTRUISM

Viktória Tomašovičová¹

<https://doi.org/10.24040/pros.07.05.2021.ssp.298-311>

Abstrakt

Príspevok sa v prvej časti venuje navrhovanej európskej právnej úprave správy údajov. Následne vymedzuje pojmy poskytovanie služieb zdieľania údajov a dátový altruizmus, so zameraním na ich komparáciu. Záverečná časť príspevku sa zaoberá správou údajov a jej európskou úpravou v špecifických odvetviach.

Kľúčové slová

Správa údajov, opakované použitie informácií, notifikácia, zdieľanie údajov, registrácia, dátový altruizmus, príslušný orgán, dátové priestory

Abstract

The paper deals with the proposed European legislation on data management in its first part. It then defines the concepts of providing data sharing services and data altruism, with a focus on their comparison. The final part of the paper deals with data management and its European regulation in specific sectors.

Keywords

Data management, re-use of informations, notification, data sharing,, registration, data altruism, data spaces

Úvod

Pre spoločnosť ako aj jednotlivcov je čoraz dôležitejší prístup k informáciám relevantným pre ich rozhodovanie a činnosť. Vývoj spoločnosti spojený s digitálnymi technológiami napreduje rýchlym tempom, čo si vyžaduje prispôsobenie novým požiadavkám. Dostupnosť informácií – už len z pohľadu vstupných údajov potrebných na analýzu, determinuje dosiahnutie pokroku a inovácií v rôznych sférach. Legislatíva, či už na vnútroštátnej alebo európskej úrovni, preto reflektuje na využitie potenciálu informácií verejného sektora pre hospodárstvo a spoločnosť, prijímaním právnych aktov týkajúcich sa opakovaného použitia údajov a lepšiu prístup k údajom pre používateľov aj prostredníctvom služieb zdieľania údajov alebo dátového altruizmu. Údaje sú rozdelené podľa ich

¹ Autorka je externou doktorandkou na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy.

charakteristík, čo odráža aj európska úprava zaoberajúca sa jednotlivými kategóriami ako sú údaje spadajúce pod duševné vlastníctvo, dôverné obchodné údaje, osobné údaje, iné ako osobné údaje alebo dôverné štatistické údaje. Používanie niektorých údajov zároveň závisí aj od konkrétnych odvetví, ktoré ustanovujú odvetvové právne predpisy.

Predchádzajúca a súčasná právna úprava

Právo na prístup k dokumentom zakotvené v čl. 42 Charty základných práv Európskej únie a právo na dobrú správu vecí verejných zakotvené v čl. 41 Charty ako základné práva tvoria dôležitú súčasť európskeho právneho systému. V minulosti bolo najmä právo na prístup k informáciám ponímané ako nástroj na kontrolu činnosti subjektov verejného sektora, ktoré kladlo dôraz na princíp transparentnosti vo verejnej správe, obsiahnutý aj v dokumente Odporúčanie CM/Rec (2007) 7 Výboru ministrov členským štátom o dobrej verejnej správe². Vývojom potrieb spoločnosti - týkajúcich sa dostupnosti informácií, dochádzalo k snahám o jej úpravu, čoho výsledkom je väčší a jednoduchší obeh informácií získaných z verejnej správy. Potreba väčšej cirkulácie v európskom priestore, sa už v roku 1991, v nadväznosti aj na zvýšené požiadavky súkromného sektora ako aj potrebu vytvárania politík v rámci verejnej správy, premietla napríklad do Odporúčania R (91) 10 Výboru ministrov členským štátom o prístupe tretích strán k osobným údajom v držbe subjektov verejného sektora³, ktoré upravuje základné princípy ochrany súkromia a ochrany údajov, v prípadoch prístupu k údajom subjektov verejného sektora tretími stranami. Tomuto Odporúčaniu predchádzalo Odporúčanie R (81) 19 Výboru ministrov členským štátom o prístupe k informáciám orgánov verejnej správy⁴ ako stručný dokument zaoberajúci prístupom každého k informáciám v držbe verejných subjektov na vyžiadanie pri zachovaní rovnosti osôb.

Právna úprava opakovaného používania informácií v európskom priestore bola otvorená prijatím smernice 2003/98/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 17. novembra 2003 o opakovanom použití informácií verejného sektora, ktorá v súvislosti s vytvorením vnútorného trhu a zabránením deformácie hospodárskej súťaže mala za cieľ zosúladienie

² Recommendation CM/REC (2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration

³ Recommendation No. R (91) 10 of the committee of ministers to member states on the communication to third parties of personal data held by public bodies

⁴ Recommendation No. R (81) 19 of the Committee of Ministers to member states o the access to information held by public authorities

pravidiel a postupov členských štátov týkajúcich sa používania informácií verejného sektora. Znenie prvej smernice bolo smerované k podpore vývoja informačnej a vedomostnej spoločnosti (napríklad podporou rozvoja služieb) a tým zlepšeniu využitia potenciálu spoločností a následne prispieť k hospodárskemu rastu a tvorbe pracovných miest. Smernica 2003/98/ES však nezahŕňala povinnosť subjektov verejného sektora⁵ (vrátane verejnoprávnych inštitúcií) umožniť opakované použitie informácií, nakoľko toto povolenie ponechala na členských štátoch, pri rešpektovaní práva na prístup k dokumentom v zmysle čl. 42 Charty základných práv Európskej únie.⁶ Z dôvodu rýchleho rastu množstva údajov a generovania nových typov údajov vznikla potreba modifikovania smernice 2003/98/ES podľa aktuálnych potrieb, k čomu došlo prijatím smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/37/EÚ z 26. júna 2013. Táto smernica priniesla významnú zmenu aj v predmete a rozsahu pôsobnosti, ktorá rozšírila rozsah pôsobnosti aj na knižnice, múzeá a archívy uchovávajúce veľké množstvo informačných zdrojov, a to najmä z dôvodu digitalizácie. Smernice 2003/98/ES⁷ a 2013/37/EÚ boli transponované do ustanovení o opakovanom použití informácií zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám (zákon o slobode informácií).

Smernice 2003/98/ES a 2013/37/EÚ boli následne nahradené smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1024 z 20. júna 2019 o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora, ktorej doba na transpozíciu uplynie 17.7.2021. Smernica 2019/1024 rozširuje opakované použitie informácií o informácie v držbe verejných podnikov ako aj údaje vedeckého výskumu financovaného z verejných zdrojov. Pojem opakované použitie smernica 2019/1024 vymedzuje v záväzných ustanoveniach ako používanie dokumentov fyzickými a právnickými osobami v držbe subjektov verejného sektora a verejných podnikov na komerčné alebo nekomerčné účely, ktoré sú iné ako pôvodný účel ich spracúvania, avšak pojem otvorené údaje (nachádzajúci sa v názve smernice) nevymedzuje.⁸

⁵ Smernica 2003/98/ES sa nevzťahovala na dokumenty v držbe verejných podnikov. O dokumenty v držbe verejných podnikov podľa čl. 1 ods. 1 písm. b) sa rozšíril rozsah pôsobnosti smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1024 z 20. júna 2019 o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora.

⁶ Recitál č. 9 a čl. 1 ods. 3 smernice 2003/98/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 17. Novembra 2003 o opakovanom použití informácií verejného sektora.

⁷ IKRÉNYI, P. a kol.: Zákon o slobodnom prístupe k informáciám. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2015. ISBN 978-80-8168-228-5. s.421.

⁸ Pojem otvorené údaje smernica 2019/1024 spomína iba v rámci recitálu č. 16 v súvislosti s koncepciou otvorených dát „Koncepcia otvorených dát sa vo všeobecnosti chápe ako údaje o otvorenom formáte, ktoré môže ktokoľvek voľne používať, opakovane používať a zdieľať na akýkoľvek účel.“

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej správe údajov 2020/0340 (COD) je zatiaľ najnovším návrhom aktu, ktorého predmet úpravy sa bude týkať použitia údajov.

Na vnútroštátnej úrovni je aktuálne prerokúvaným zákonom upravujúcim používanie údajov zákon o údajoch, ktorý ustanovuje najmä verejný záujem v oblasti údajov a významný verejný záujem v oblasti údajov a až v závere obsahuje aj ustanovenia o otvorených dátach⁹. Inými súvisiacimi predpismi sú napríklad zákon č.95/2019 Z. z. o informačných technológiách vo verejnej správe, vyhláška č. 78/2020 Z. z. o štandardoch pre informačné technológie verejnej správy alebo vyhláška 179/2020 Z. z. ktorou sa ustanovuje spôsob kategorizácie a obsah bezpečnostných opatrení informačných technológií verejnej správy.

Návrh nariadenia o európskej správe údajov

Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej správe údajov 2020/0340 (COD) vychádza z Európskej dátovej stratégie¹⁰ ako jeden z prvých európskych aktov s cieľom prispieť k tvorbe spoločného európskeho dátového priestoru, v členení podľa sektorov, ktorými by mali byť napríklad zdravie, mobilita, výroba, finančné služby, energetika, poľnohospodárstvo, verejná správa alebo zručnosti.¹¹

Predmetom úpravy návrhu nariadenia¹² sú podmienky opakovaného použitia kategórií údajov v držbe subjektov verejného sektora, nespádajúcich do pôsobnosti smernice 2019/1024, ktorými sú: dôverné obchodné údaje, dôverné štatistické údaje, práva duševného vlastníctva tretích osôb a osobné údaje¹³, notifikácia a monitorovanie súladu poskytovania služieb zdieľania údajov a registrácia a monitorovanie súladu činnosti organizácií dátového altruizmu, čím má nariadenie okrem jeho podielu v Európskej dátovej stratégii aj doplnujúce postavenie k smernici 2019/1024. Okrem uvedeného predmetu úpravy návrh nariadenia upravuje aj požiadavky na príslušné orgány a kreovanie a úlohy Európskeho dátového inovačného výboru.

⁹ § 19 a nasl. návrhu zákona o údajoch

¹⁰ COM (2020) 66 final zo dňa 19.2.2020

¹¹ Recitál č. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej správe údajov 2020/0340 (COD).

¹² Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej správe údajov 2020/0340 (COD) je v ďalšom texte označovaný iba ako „návrh nariadenia“ alebo „nariadenie“.

¹³ Uvedené druhy údajov naďalej podliehajú ustanoveniam v osobitných aktoch upravujúcich ich použitie, teda návrhom nariadenia tieto právne akty nie sú dotknuté.

Návrh nariadenia ustanovuje niekoľko nových inštitútov a upravuje najmä podmienky a proces opakovaného použitia niektorých kategórií údajov. V rámci uvedených kategórií chránených údajov napríklad nedopĺňa smernicu 2019/1024 o opakované použitie údajov v držbe verejných podnikov¹⁴.

Subjektom verejného sektora návrh nariadenia priamo zakazuje uzatváranie dohôd udeľujúcich výhradné práva, vrátane účinku takéhoto udelenia alebo obmedzenie dostupnosti údajov na opakované použitie inými subjektmi trhu, pri špecifikácii určitých výnimiek. Nemožnosť poskytovať výhradné práva k dokumentom v držbe subjektov verejného sektora alebo verejných podnikov upravuje aj smernica 2019/1024.

„Novosť“ zavádzanej právnej úpravy možno pozorovať napríklad aj nasledovnom. Vymedzenie pojmu dokument v smernici 2019/1024, ktorým je každý obsah bez ohľadu na príslušné médium (na papieri alebo v elektronickej forme, alebo ako zvukový vizuálny alebo audiovizuálny záznam) alebo akákoľvek časť takého obsahu¹⁵, a pojmu údaje v návrhu nariadenia, ktorým sú všetky digitálne formy aktov, skutočností alebo informácií a všetky kompilácie takých aktov, skutočností a informácií, a to aj v podobe zvukových, vizuálnych alebo audiovizuálnych nahrávok¹⁶, môžu evokovať duplicitu opakovaného použitia stanovených jednotlivými aktmi. Uvedená duplicita môže byť zároveň podporená aj znením ustanovenia týkajúceho sa zákazu výhradných dohôd v návrhu nariadenia.¹⁷

V súvislosti s predmetom návrhu nariadenia je vymedzený iba pojem „iné ako osobné údaje“, ktorý je prevzatý z nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1807 zo 14. novembra 2018 o rámci pre voľný tok iných ako osobných údajov v Európskej únii¹⁸. Tento pojem následne používa najmä v ustanoveniach týkajúcich sa prenosu do tretích krajín v rámci podmienok opakovaného použitia.

Návrh nariadenia v kapitole týkajúcej sa opakovaného použitia určitých kategórií chránených údajov v držbe subjektov verejného sektora dáva subjektom verejného sektora možnosť účtovať poplatky za povolenie opakovaného použitia tejto kategórie údajov.

¹⁴ Na údaje v držbe verejných podnikov sa návrh nariadenia nevzťahuje.

¹⁵ čl. 2 ods. 6 smernice 2019/1024

¹⁶ čl. 2 ods. 1 návrhu nariadenia

¹⁷ Podľa čl. 4 ods. 1 návrhu nariadenia „Zakazujú sa dohody alebo iné praktiky spojené s opakovaným používaním údajov v držbe subjektov verejného sektora, ktoré zahŕňajú údaje kategórií uvedených v článku 3 ods. 1“.

¹⁸ Ako iné než osobné údaje podľa nariadenia (EÚ) 2016/679. Až usmernenie k nariadeniu (EÚ) 2018/1807, COM (2019) 250 final, stručne uvádza, že iné ako osobné údaje možno kategorizovať podľa pôvodu tak, že sa pôvodne netýkali identifikovanej alebo identifikovateľnej fyzickej osoby, ako sú napríklad údaje o poveternostných podmienkach z veterných turbín alebo pôvodne boli osobnými údajmi, ale neskôr sa stali anonymnými.

Smernica 2019/1024 uvádza, že opakované použitie dokumentov je bezplatné, avšak zároveň upravuje možnosť povolenia pokrytia hraničných nákladov a výnimky z tejto bezodplatnosti. Z uvedeného tak vyplýva, že žiadateľ o opakované použitie môže byť v niektorých prípadoch vyzvaný na úhradu poplatku v zmysle smernice 2019/1024, resp. zákona do ktorého bude transponovaná ako aj v zmysle návrhu nariadenia.

Návrh nariadenia zakotvuje povinnosť členských štátov zabezpečiť, aby všetky informácie o podmienkach opakovaného použitia a poplatkoch boli dostupné na jednotnom informačnom mieste. Jednotné informačné miesto má sprístupňovať register dostupných zdrojov údajov, vrátane informácií o ich povahe, elektronicky a má prijímať žiadosti o opakované použitie a tieto žiadosti následne postupovať subjektom príslušným na ich vybavenie.

Služby zdieľania údajov

Pojem zdieľanie údajov¹⁹ je vymedzený ako poskytovanie údajov držiteľom používateľovi na účely spoločného alebo individuálneho použitia na základe slobodného rozhodnutia uvedených strán, bez ohľadu na to, či k takémuto poskytovaniu dochádza priamo alebo prostredníctvom sprostredkovateľa. Požiadavky na právnu formu a podmienky poskytovania takéhoto sprostredkovania upravuje návrh nariadenia inštitútom poskytovateľa služieb zdieľania údajov. Nariadenie konkretizuje tri druhy sprostredkovateľských služieb²⁰, ktorými sú: služby sprostredkovania údajov medzi držiteľmi údajov²¹ (iba právnické osoby) a potenciálnymi používateľmi údajov vrátane poskytovania technických prostriedkov zdieľania (databázy, platformy, osobitná infraštruktúra), ďalej sú to sprostredkovateľské služby medzi dotknutými osobami²² a potenciálnymi používateľmi údajov vrátane technických prostriedkov a napokon sú to služby dátových družstiev, ktoré by mali členom družstva (bez ohľadu na formu, tzn. najmä dotknuté osoby a MSP) napomáhať pri

¹⁹ čl. 2 ods. 7 návrhu nariadenia

²⁰ Poskytovania služieb zdieľania údajov v zmysle čl. 9 návrhu nariadenia

²¹ Pojem držiteľ údajov v zmysle čl. 2 ods. 5 návrhu nariadenia zahŕňa fyzické aj právnické osoby, ktorým v súlade s legislatívou prislúcha právo udeľovať prístup k osobným alebo iným údajom alebo ich zdieľať.

²² Ktoré chcú sprístupniť svoje osobné údaje. Pojem dotknutá osoba nie je v návrhu nariadenia vymedzený, avšak nepriamo vyplýva z vymedzenia pojmu „osobné údaje“ v čl. 4 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov).

stanovovaní podmienok²³ spracúvania údajov pred poskytnutím ich súhlasu, resp. zdieľaním ich údajov. Takéto členenie sprostredkovateľských služieb rozdeľuje poskytovanie jednotlivých služieb podľa typu osoby (FO-PO) ako aj podľa práv, ktoré majú byť pri poskytovaní služieb chránené. Uvedené členenie zároveň sprostredkovateľom poskytuje možnosť jednoduchšieho stanovenia odplatných zmluvných vzťahov medzi ním a držiteľom a/alebo poskytovateľom. Odplata za poskytované služby tak môže byť stanovená napríklad vo forme zmluvnej ceny za sprostredkovanie, poplatku alebo členského vkladu.²⁴

Základnou podmienkou poskytovania služieb zdieľania údajov je samostatné právne postavenie subjektu, ktorý tieto služby poskytuje, čo má zabezpečiť formálne aj faktické oddelenie činnosti daného subjektu iba na sprístupňovanie požadovaných údajov²⁵, bez možnosti využívania údajov na iné účely.

Pred začatím vykonávania sprostredkovateľských služieb zdieľania údajov poskytovateľ obligatórne predloží notifikáciu príslušnému orgánu a až po jej predložení, pri splnení stanovených podmienok²⁶, je oprávnený začať vykonávať svoju činnosť. Notifikácia má okrem iných informácií obsahovať aj označenie členských štátov, v ktorých má poskytovateľ v úmysle poskytovať uvedené služby. Uvedená informácia sa (rozšírením alebo zúžením poskytovania služby) môže postupom času meniť. Návrh nariadenia však na potenciálne zmeny informácií v notifikácii nereflektuje. V ustanovení predchádzajúcom obsahové náležitosti notifikácie návrh nariadenia zakotvuje oprávnenie poskytovateľa poskytovať služby zdieľania údajov vo všetkých členských štátoch, v súlade s voľným pohybom služieb. Príslušný orgán má právomoc monitorovať súlad so stanovenými požiadavkami a v súvislosti s tým môže v rámci notifikácie služieb zdieľania údajov účtovať poplatky.²⁷

Okrem monitoringu súladu Nariadenia príslušným orgánom sa na poskytovateľov služieb zdieľania údajov vzťahuje aj dozorná činnosť orgánov v oblasti ochrany osobných údajov a práva hospodárskej súťaže²⁸ prípadne kybernetickej bezpečnosti a i. Zo znenia ustanovenia upravujúceho právomoci dozorných orgánov tak vyplýva, že kompetencia

²³ Ako typ sprostredkovania.

²⁴ Podľa čl. 11 ods. 3 Návrhu nariadenia “poskytovateľ zabezpečí, aby bol postup získavania prístupu k jeho službám spravodlivý, transparentný a nediskriminačný tak pre držiteľov údajov, ako aj pre používateľov údajov, a to aj z hľadiska cien“.

²⁵ Získané metaúdaje môže sprostredkovateľ použiť výlučne na zlepšenie poskytovaných služieb sprostredkovateľom.

²⁶ podľa čl. 11 návrhu nariadenia

²⁷ čl. 10 ods. 10 návrhu nariadenia

²⁸ čl. 9 ods. 2 návrhu nariadenia

orgánov dozoru zostane v časti ich pôsobnosti zachovaná, čo môže mať v niektorých prípadoch za následok súčasné vedenie konaní viacerými dozornými orgánmi, v oblasti vymedzenej ich pôsobnosťou, a prípadné uloženie viacerých sankcií za správne delikty podľa vymedzených skutkových podstát správnych deliktov v zmysle osobitných predpisov.

Návrh nariadenia používa pojem príslušný orgán, ktorému priraduje právomoci ako prijímanie notifikácií, oznamovanie notifikácií Komisii a príslušným vnútroštátnym orgánom členských štátov, monitorovanie dodržiavania ustanovení návrhu nariadenia alebo ukládanie finančných sankcií a zastavenie poskytovania služby zdieľania údajov. Príslušným orgánom v rámci usporiadania vnútroštátnych orgánov SR by mohlo byť napríklad Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie, jeho podriadená organizácia alebo iný novozriadený alebo existujúci subjekt.²⁹ Pred začatím výkonu činnosti takéhoto subjektu však bude potrebné vypracovať alebo doplniť právny predpis, ktorý bude upravovať právomoci, procesné postupy³⁰ budúceho príslušného orgánu, špecifikáciu skutkových podstát správnych deliktov a sankcie za správne delikty alebo ich prípadné doplnenie, ak dôjde k ich zakotveniu do nariadenia. Európsky výbor pre ochranu údajov vo svojom stanovisku k návrhu nariadenia okrem iného uviedol, že neexistencia harmonizovaných sankcií môže zvýšiť používanie forum shopping s dôrazom na využívanie najviac zhovievavého členského štátu³¹. Používanie forum shopping môže byť v tomto smere otázne – najmä vzhľadom na jazykovú bariéru a úpravy ustanovujúcej, že poskytovateľ služieb zdieľania údajov podlieha právomoci toho členského štátu, v ktorom má hlavné miesto činnosti ako aj vzhľadom na to, že forum shopping by mohol byť využívaný aj z dôvodu výšky stanovených poplatkov na notifikáciu služby zdieľania údajov.

²⁹ Čl. 23 ods. 5 návrhu nariadenia k požiadavkám na príslušné orgány dopĺňa „Príslušné orgány musia mať k dispozícii primerané finančné a ľudské zdroje na vykonávanie pridelených úloh vrátane potrebných technických znalostí a zdrojov.“

³⁰ Z recitálu č. 30 návrhu nariadenia napríklad vyplýva, že notifikácia by nemala byť konaním ukončujúcim sa vydaním rozhodnutia alebo iného administratívneho aktu a recitál č. 31 k notifikácii dopĺňa, že by sa k nej mali priložiť informácie podľa nariadenia.

³¹ Body 218 a 219 EDPB-EDPS Joint Opinion 03/2021 on the Proposal for a regulation of the European Parliament and the Council on European data governance (Data Governance Act).

Dátový altruizmus a komparácia s poskytovaním služieb zdieľania údajov

Návrh nariadenia zakotvuje inštitút dátového altruizmu, ktorého pojem vymedzuje ako bezodplatné poskytnutie údajov dotknutými osobami alebo inými držiteľmi na základe ich súhlasu alebo povolenia na účely všeobecného záujmu, ktorým môže byť napríklad vedecký výskum alebo zlepšovanie verejných služieb³². Spôsob správy takto poskytnutých údajov návrh nariadenia vymedzuje s dôrazom na zachovanie, resp. zvýšenie dôvery v zákonné spracúvanie³³ osobami, ktoré údaje poskytli alebo sú potenciálnymi poskytovateľmi. Už samotný pojem altruizmus³⁴ evokuje bezodplatnosť a najmä dobrovoľnosť poskytovania údajov.

Koncept všeobecných požiadaviek potrebných na registráciu organizácie vykonávajúcej činnosti dátového altruizmu logicky zahŕňa jeho pôsobenie na neziskovom základe vrátane jeho nezávislosti od iného subjektu pôsobiaceho na ziskovom základe, plnenie cieľov všeobecného záujmu a vykonávanie činností dátového altruizmu prostredníctvom nezávislej štruktúry oddelenej od iných činností organizácie. Posledná požiadavka týkajúca sa nezávislej štruktúry evokuje čiastočnú duplicitu požiadavky na nezávislosť, a vzhľadom na neexistenciu bližšieho rozvedenia tejto požiadavky v recitáli alebo ustanoveniach návrhu nariadenia, možno iba predpokladať jej rovnaký dôvod ako bol zakomponovaný pri ustanoveniach týkajúcich sa poskytovateľov služieb zdieľania údajov.

Organizácia dátového altruizmu môže – fakultatívne požiadať príslušný orgán o zápis do registra uznaných organizácií dátového altruizmu. V prípade predloženia všetkých potrebných informácií a splnenia všeobecných požiadaviek príslušný orgán zapíše subjekt do registra a tento zápis oznámi Komisii. Komisia vedie register organizácií dátového altruizmu uznaných v Únii. Návrh nariadenia v rámci registrácie organizácií dátového altruizmu teda hovorí o dvoch registroch – jednom vnútroštátnom, v rámci ktorého prebieha registrácia subjektov a druhom na európskej úrovni, ktorý má skôr súhrnný informatívny charakter o organizáciách, ktoré boli zaregistrované v Európskej únii. Podľa návrhu nariadenia je subjekt zaregistrovaný v registri oprávnený v rámci svojej komunikácie používať označenie „organizácia dátového altruizmu uznaná v Únii“, avšak neurčuje (absentuje odkaz na odsek), či toto označenie môže používať už zápisom do vnútroštátneho registra alebo až zápisom do

³² Recitál č. 35 návrhu nariadenia uvádza aj zdravotnú starostlivosť, boj proti zmene klímy, zlepšenie mobility, oficiálnu štatistiku alebo poskytovanie verejných služieb.

³³ Spracúvaním sa rozumie aj samotné uchovávanie údajov.

³⁴ Z filozofického hľadiska znamená nezištnú pomoc druhým.

registra vedeného Komisiou. Nakoľko je v rámci ustanovení o monitoringu súladu príslušným orgánom zakomponovaná aj sankcia odňatia práva používať uvedené označenie³⁵, malo by sa oprávnenie používať toto označenie vzťahovať už na subjekty registrované vo vnútroštátnom registri.³⁶

Jednou z informácií, ktorá sa má nachádzať v žiadosti o registráciu sú aj účely všeobecného záujmu, ktoré má organizácia v úmysle podporovať pri zbere údajov, čo môže vyvolať inakosť alebo neúplnosť informácií uvedených v žiadosti pri porovnaní s reálnou činnosťou najmä pri subjektoch, ktoré majú záujem o registráciu ihneď po ich vzniku. Návrh nariadenia zároveň ustanovuje povinnosť organizácií zapísaných v registri predložiť všetky zmeny (informácií v žiadosti) príslušnému orgánu. Návrh nariadenia však neupravuje zaslanie informácie o ukončení činnosti organizácie registrovanej v registri tak, ako je to pri poskytovateľoch služieb zdieľania údajov, čo môže byť zdôvodnené dobrovoľnosťou zápisu ako aj zasielaním výročných správ o činnosti, avšak z hľadiska aktuálnosti zapísaných údajov vo vnútroštátnom registri ako aj registri európskom, by zavedenie takéhoto oznámenia malo byť zvážené.³⁷

V ustanoveniach návrhu nariadenia nie je upravené účtovanie poplatku v súvislosti so zápisom do registra uznaných organizácií dátového altruizmu ani výkonom monitoringu súladu s požiadavkami nariadenia príslušným orgánom. Príslušným orgánom s právomocami registrácie a monitoringu súladu v časti dátového altruizmu by tak v nadväznosti na predchádzajúcu kapitolu mohol byť rovnaký subjekt, čím by nápor na novú právnu úpravu a následný výkon činností mohol byť znížený. V časti dátového altruizmu bude potrebné upraviť najmä procesné ustanovenia týkajúce sa registrácie a vykonávania monitoringu, aj pri zohľadnení pôsobnosti a právomocí iných orgánov dohľadu (najmä na ochranu osobných údajov). Návrh nariadenia odlišne od poskytovania služieb zdieľania údajov upravuje spoluprácu príslušného orgánu s inými orgánmi dohľadu spôsobom predbežných otázok.³⁸ Príslušný orgán v rámci dátového altruizmu podľa návrhu nariadenia neukladá finančné sankcie, avšak môže rozhodnúť napríklad o výmaze subjektu z registra uznaných organizácií.

³⁵ Čl. 21 ods. 5 písm. a) návrhu nariadenia „Ak niektorý subjekt nespĺňa jednu alebo viacero požiadaviek tejto kapitoly ani po oznámení od príslušného orgánu podľa odseku 3, takýto subjekt: stráca právo označovať sa v písomnej a ústnej komunikácii za „organizáciu dátového altruizmu uznanú v Únii““.

³⁶ Uvedené je podporované aj znením recitálu č. 37 návrhu nariadenia.

³⁷ Ohlásenie zmeny informácií podľa čl. 17 ods. 7 návrhu nariadenia sa vzťahuje na informácie v samotnej žiadosti.

³⁸ Napríklad podľa § 40 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok).

Odvetvová európska správa údajov

Európska dátová stratégia navrhuje vytvorenie spoločných sektorových európskych dátových priestorov, v ktorom by boli združované a zdieľané údaje týkajúce sa najmä zdravia, mobility, výroby, finančných služieb, energetiky, poľnohospodárstva, verejnej správa a zručností. Odvetvová legislatíva v niektorých oblastiach už existuje, pričom upravuje špecifiká zdieľania údajov pre jednotlivé oblasti. Ide napríklad o smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2010/40/EÚ zo 7. júla 2010 o rámci na zavedenie inteligentných dopravných systémov v oblasti cestnej dopravy a na rozhrania s inými druhmi dopravy, ktorá v článku 10 upravuje opakované použitie informácií na prevádzku aplikácií a služieb integrovaných dopravných systémov. Ďalšími aktmi je nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1239 z 20. júna 2019, ktorým sa zriaďuje európske prostredie jednotnej námornej platformy a ktorým sa zrušuje smernica 2010/65/EÚ, ktoré obsahuje ustanovenia o spoločných databázach nebezpečných materiálov, hygienického stavu lodí alebo lokalít, nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1150 z 20. júna 2019 o podpore spravodlivosti a transparentnosti pre komerčných používateľov online sprostredkovateľských služieb upravujúce prístup k osobným údajom alebo iným údajom, ktoré poskytujú spotrebiteľia alebo komerční používatelia na účely využívania online sprostredkovateľských služieb, rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/344 z 9. marca 2016 o zriadení európskej platformy na posilnenie spolupráce pri riešení problému nedeklarovanej práce alebo smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) z 9. marca 2011 o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej spravodlivosti týkajúca sa európskych referenčných registrov.

Z uvedených príkladov je možné pozorovať rozdielnosť úprav správy údajov vyplývajúcu zo špecifik podmienok a procesov daného odvetvia.

Záver

Návrh nariadenia o európskej správe údajov reguluje špecifickú oblasť ich spracúvania, a to najmä opakovaného použitia vymedzených kategórií údajov, poskytovanie služieb zdieľania údajov alebo dátový altruizmus. Pre opakované použitie, najmä

v nadväznosti na vysoký objem dát ako aj vysoké nároky na odbornosť osôb (hospodárska súťaž, ochrana osobných údajov, duševné vlastníctvo, informačné technológie a pod.), ustanovuje povinnosť pre členské štáty zriadiť jednotné informačné miesto, ktoré má mať okrem informačnej aj počiatočnú kontaktnú funkciu pre žiadateľov a na strane druhej určiť príslušný subjekt, ktorý bude technicky a odborne podporovať subjekty verejnej správy pri prístupňovaní vymedzených kategórií údajov na opakované použitie. Široký diapazón vymedzených kategórií údajov aj v nadväznosti na prierezovosť v rámci odvetví si bude vyžadovať uváženu organizáciu budúcich činností dotknutých subjektov.

Iným systémom spracúvania vymedzených kategórií je zdieľanie údajov prostredníctvom sprostredkovateľov za odplatu, ktorí budú aktívne ponúkať svoje služby, vyhľadávať a agregovať relevantné údaje a poskytovať ich používateľom naprieč členskými štátmi, čo zvyšuje dôraz na dodržiavanie stanovených podmienok poskytovania týchto služieb, ktorý je premietnutý aj do notifikačnej povinnosti, ako aj zabezpečenie prislúchajúceho monitorovania tejto činnosti príslušnými orgánmi vrátane ukladania sankcií, ktorých doterajšia absencia úpravy za porušenie podmienok stanovených v nariadení bola namietnutá v pripomienkovom konaní. Monitorovanie poskytovanie služieb zdieľania údajov na európskej úrovni bude zároveň výzvou na riadnu spoluprácu medzi príslušnými orgánmi členských štátov.

Organizácie dátového altruizmu budú agregovať údaje na plnenie cieľov všeobecného záujmu na báze ich dobrovoľného bezodplatného poskytnutia. Tieto organizácie budú mať možnosť registrácie, na základe ktorej budú môcť používať označenie „organizácia dátového altruizmu uznaná v Únii“. Používanie tohto označenia organizáciou by malo aj z dôvodu monitorovania príslušnými orgánmi zvýšiť dôveru osôb, ktoré údaje poskytli alebo ich chcú poskytnúť, v ich zákonné spracúvanie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

IKRÉNYI, P. a kol: Zákon o slobodnom prístupe k informáciám. Komentár. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2015. 475 s. ISBN 978-80-8168-228-5.

KOŠIČIAROVÁ S. : Princípy dobrej verejnej správy a Rada Európy. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2012. 556 s. ISBN 978-80-8078-519-2.

POTÁŠCH P. a kol: Správny poriadok. Komentár. 3. Vydanie. Praha: C.H. Beck, 2019, 624 s. ISBN 978-80-7400-773-6.

Právne predpisy a iné dokumenty:

Charta základných práv Európskej únie

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1807 zo 14. novembra 2018 o rámci pre voľný tok iných ako osobných údajov v Európskej únii

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov)

Návrh Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady COM (2020) 767 final o európskej správe údajov (akt o správe údajov)

Návrh zákona o údajoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Oznámenie Komisie, Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov COM (2020) 66 final Európska dátová stratégia

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade COM (2019) 250 final Usmernenie k nariadeniu o rámci pre voľný tok iných ako osobných údajov v Európskej únii

Recommendation No. R (81) 19 of the Committee of Ministers to member states on the access to information held by public authorities

Recommendation CM/REC (2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration

Recommendation No. R (91) 10 of the committee of ministers to member states on the communication to third parties of personal data held by public bodies

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1024 z 20. júna 2019 o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora

Zákon č. 2011/2020 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií)

Obsah článku podlieha licenci Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (Viktória Tomašovičová).